

פרשת תולדות תל"ט

קמ"ז ט"ג
ט"ז

וימלאו ימיה ללדת והנה תומים
בבטנה.

ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו וגו', ויעתר לו ה' (כה, כא).
כתב רש"י הרבה והפציר בתפילה.

פירש"י וימלאו ימיה אבל בתמר כתיב
ויהי בעת לדתה, שלא מלאו
ימיה כי לוי חדשים ילדתם. והקשה
האלשי"ך: מה זה מיהר הוא ית' בתמר,
ויותר הי' ראוי ברבקה שהיתה מצטערת
עד מות יע"ש. ונראה לפע"ד כי הכתוב
מיישב קושיא זו במה שאמר והנה תומים
בבטנה, שפירש"י חסר לפי שהיה אחד
רשע. ולקמן ויגדלו הנערים והיה עשו,
פירש"י כל זמן שהיו קטנים לא היו
נכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם
מה טיבם, כיון שנעשו בני שלש עשרה
שנה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש
לע"ז. ובפסוק הלעיטני נא מן האדום
וגו' פירש"י עדשים אדומות ואותו היום

סיפר אחד מוקני ירושלים, הרבי האמרי אמת זצ"ל בביקורו השני
בארץ ישראל בשנת תרפ"ז, ביקר בכל מוסדות התורה בירושלים, בכל
מקום שהגיע אמר דבר תורה או שאלה בענין שעסקו. בהגיעו לת"ת
עץ חיים מצא את הילדים לומדים פסוק זה, המספר, שהיה ילד בן
שבע למד בכתה ג'. שאלם הרבי מפני מה היה צריך להפציר ולהרבות
בתפילה כל כך, מדוע לא יעזור לו הקב"ה בלא ריבוי הפצרות?

חשיב הרבי ואמר: משל לילד שמבקש מאביו סוכריה, והאב מסרב
להיענות לבקשתו ביודעו שזה מזיק לבריאותו. אולם הילד בוכה
ומפציר וקשה לו לעמוד בתחנוניו. מרוב רחמנות הוא נעתר לבקשתו,
אף שיודע שזה מזיק לו.

בן היה כאן, אמרו חז"ל כי אברהם אבינו נפטר חמש שנים קודם
זמנו, כדי שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה. (יצחק חי
180 ואברהם רק 175). מן השמים רצו לעכב את הולדת יעקב ועשו,

כדי שא"א לא יצטרך להסתלק קודם זמנו, אולם על ידי שיצחק הרבה
והפציר בתפילה, נעתר השי"ת לתפילתו.

מת אברהם שלא יראה את עשו בן בנו
יוצא לתרבות רעה, ואין זה שיבה טובה
שהבטיתו הקב"ה, לפיכך קיצר הקב"ה
ה' שנים משנותיו, שיצחק חי ק"פ שנה
וזה קע"ה וכו' עכ"ל. וממילא נשמע שאם
היתה רבקה יולדת לוי חדשים, בהכרח
היה שימות אברהם עוד ב' חדשים קודם
שמת עכשיו, ובאמת כי יקר בעיני ה'
המותה לחסידיו [תהלים קט"ז ט"ו]. כי
טוב יום א' שעוסקים בתורה ובמצות
ללדת, והטעם כי והנה תומים בבטנה חסר
לפי שהי' אחד רשע לכך מלאו ימיה.

2
א"כ
3
תתק
א"כ

שני גיים צנטיק, זה אנטוניוס ורבי דוקא גדול סאכנצא
על דור ה' ונעני סגלות סמי רבי גם אנטוניוס אצל
שני דברי חכמים וסידורם דברי אלקי חיים וגם לייט
ואחרי כן ילך אחיו וידו אהבה צנטיק עשו ודכתי' ואחרי כן
כמו סמי' שיהיו קלה ציניהם ולא צנטיק אס עקב אה עשו
לעכב יליחאו רק אחרי כן ואחרי הוא מוסג, והלא דבר
הוא, סנס צוואלכח סנסק לעולם סולתן קודם למוכרם
וכ' עס"א צצילורו לרש"י סוף ס' סקורי ססולתו עכ"ה
על עמיסי תורם וסס מוקדני' כמו סנס זולתן צללחך
קודם יסעכר צלוסלך ע"ד עתן ארס יסניז לו ולפכי'
גדולים ינחמו קודם סגדולי' (ע"ס כי אין זה לסונו) אצל
כוונתו, וסרסס ג"כ אעס"י סמוכרס צדכוס יעין עולס
וסולתן צלפון סוואל סעולס מ"ה צצסנו"ק כככסי' לו צצורח
א"כ סככס מולל מוסרס צצסולו וסולתן ציניס וסעסס
לום כי יסעכר וזולון או כסכי' ויסרלליס סניסס אדוכיס
זל"ז וסניסם ככני' זל"ז כי ציסעכר כחו' ויס סכנו לסכול
ויהי' לום אוד צפירס"י ליסל עול סורלחו וססססגוסס
כי סול מוסעצד לכך, ועוד ססול מוסעצד סעקצל עסס
מסיו וססססו וכן כסכי' ליסרלליס, וסוונס כל יסרלל
מוולך עליסס אה סכסכי' וסל ח"ה כי סמי' אלקי סנס
צווכס כולל זולון מוולך יסעכר עליו על ססול כסי'
אלקי' ויסעכר מוולך זולון על עלמו כי סול כותן לתוך
סיו כולל כוונת סככע זולון יוסר לסס סניס עכוכת
יסעכר לזולון ע"כ זולון וססולתן קודם וציוון סככס
לצסנו"ק, וסנס ססלל כוונת יליס סניס סולו ס'
סיס' יעקב וכל זרעו לעולם מוולכח כסי' וגו' קודם
כסי' אלקי' צעולס, ועסו כזולון, כותן לתוך סיו על יסרס
כזולון וס"כ יהיס כל יסרלל לעולם כמו רבי צדורו

וכל עשו לעולם כאנטוניוס, רבי נשיא סלקיס וסנס צו
אנטוניוס כצד גדול כחלמי' לרבי ורבי סנס כצד צלנטניוס
כמו לכל קיסר רונני, אך כל זה ס' כל זמן סמי' צנטיק ארס
צחלחל יליס סני גיים זה אנטוניוס ורבי צ'צ'ל'ך דייקל
וע"ב סניס יעקב אה עסין לללס קודם לו ולא עכנו
כזולון קודם ליסעכר, אך עסילל רלחו ורבו סנס יללו
רבליו כצד כחלצג צ'ס'ס' וכו' וסני ללוחיס מוועיד יסרדו
סיכף כססרדו אלו ואלו אלס לסי' עולס וסלס כסרסס
דללח עולס וליסל צפסיקסל סלללחו מוסס עקר לסס

11

(ל) על כן קרא שמו אָדום⁴¹. כְּשָׂאוּ שָׂפָל כֶּן הִתְמַכָּר לְמַלְאכְתּוֹ הַנִּפְסָדָת⁴² אֲשֶׁר לֹא כְתוּרַת הָאָדָם⁴³, עַד שֶׁלֹּא הִכִּיר בְּנֹזֵיד כִּי אִם צָבְעוּ⁴⁴, קָרָאוּ אוֹתוֹ "אָדוּם"! לְשׁוֹן צְוִי⁴⁵, כְּלוֹמֵר: הֵתְאָדָם! וְהִיא צְבוּעַ אָדָם בְּהִלְעֵטַת הָאָדָם⁴⁶.

(לא) מְכָרָה כִּיּוֹם. כִּי בְהִיּוֹת הַיּוֹם⁴⁷ כָּל מְגַמַּת פְּנִידָא אֶל מְלֵאכְתֵּךְ, בְּאִפְנֵי שְׂאֵתָה כָּל כֶּן עֵיף שְׂאִינְךָ מִכִּיר הַנּוֹזֵיד⁴⁸. אֵין סִפְק שֶׁלֹּא תוּכַל דְּהִתְעַסֵּק בְּעֵינֵי הַבְּכוּרָה. לְשֵׁרַת הָאֵל יִתְבָּרַךְ⁴⁹ וְלַעֲשׂוֹת אֶת הַרְאוּי לְבְכוּר⁵⁰.

(לב) הוֹלֵךְ לְמוֹת. בְּרַב הַתְּלָאָה וְהַעֲצִיפוּת⁵¹.

Handwritten notes in Hebrew and English:

4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51

וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֱהָלִים [כַּה כו]. בֵּיעָקֹב לֹא נֹאמֵר בְּקָרָא שְׁתַּנְסָה נְסִיווֹת, כְּמוֹ בְּאַבְרָהָם שְׁתַּנְסָה בַעֲשֵׂרֶה נְסִיווֹת, וַיִּצְחָק שְׁנַעֲסָד עֵי' הַמּוֹזֵב, וּמִיָּמַי נְקָרָא בְּחִיר שְׁבָאבוֹת [בִּיר עו א], הוּא חָקוֹק בְּכַסָּא הַכְּבוֹד [שֵׁם סַב ב], וּמְלַאכִים עוֹלִים וַיּוֹרְדִים וּמִסְתַּכְלִים בְּדִיוֹקְנוֹ שֶׁל מַעֲלָה וַיְדִיִּקְנוֹ שֶׁל מִטָּה [הוֹלִין צַא ב], הַרְבֵּה נְסִים נַעֲשׂוּ לוֹ, וְנֵרָאָה כִּי עֵיֶקֶר הַגְּדוּלוֹת לְהִיּוֹת בְּכָל הַיָּמִים עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת אַף בְּלֹא נְסִיווֹת, וְאָדְרָבָא הוּא מְתַפְלִיין אֲנִי בְּכָל יוֹם בְּבִרְכּוֹת הַשַּׁחַר שֶׁלֹּא נְבוּא לִיִּדִי נְסִיוֹן, אֲלֵא שְׁמַחִיָּה שׁוֹמְרֵי וְלוֹמְדֵי תוֹרָה בְּכָל חַיָּינוּ בְּלֹא נְסִיוֹן כָּלֵל כִּי יֵשׁ לְהַתְגַּדֵּל גַּם בְּלֹא נְסִיוֹן, חַה רְצוּתָה הַשִּׁי' מִכָּלֵל יִשְׂרָאֵל שְׁהוֹתָחַל מִשְׁבֹּטֵי יִשְׂרָאֵל, וְחַה גְּדוּלוֹת יַעֲקֹב מַצָּד יִשִּׁיבַת אֱהָלִים לְתַתָּה.

עוּדָה"ז כְּאֲמַצְעֵי וְלֹא כְתִכְלִית

"וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֵל יַעֲקֹב הַלַּעֲיִטְנִי נֹא מִן הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה וְגו'" (כֶּה, ט)

הַמֵּתְבּוֹן בְּפִרְשַׁת מְכִיֹּת הַבְּכוּרָה מִשְׁתּוֹמֵם כִּיֶּצַד הַסִּכִּים עֲשׂו לְמַכּוֹר אֶת הַבְּכוּרָה בְּנֹזֵיד עַדִּשִׁים! יְדוּעָה מַעֲלַתּוֹ בְּקִיּוֹם מִצּוֹת כִּיבוֹד אַב וְאִם וְגַם מֵאִמִּין הִיָּה כְּמוֹ שְׁמוּכַח מַצְעֵרוֹ הַנּוֹרָא לְאַחַר שֶׁהִפְסִיד אֶת בְּרַכַּת אֲבִיו, יֵשׁ אִי"כ לְתַמּוּהָ אִיךְ הִגִּיעַ לְדִיוֹטָא הַתַּחַתְּוֹנָה מִמֶּשׁ בְּעֵינֵן יַחְסוֹ אֵל הַבְּכוּרָה?

מִז'ר הַגֵּר"א לּוֹפִיאַן זַצ"ל בִּיאַר אֶת הָעֵנִיין בְּסִפְר "לֵב אֱלִיהוּ" עַפ"יִד הַסְּפוּרָנוּ וְז"ל: "עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אָדוּם – כְּשֵׂרָאָה שְׁכִלְכֶךְ הִתְמַכָּר לְמַלְאכְתּוֹ הַנִּפְסָדָת אֲשֶׁר לֹא כְתוּרַת הָאָדָם עַד שֶׁלֹּא הִכִּיר בְּנֹזֵיד כִּי אִם צָבְעוּ, קָרָא שְׁמוֹ אָדוּם וְכוּ". "מְכָרָה כִּיּוֹם" – כִּי בְהִיּוֹת הַיּוֹם כָּל מְגַמַּת פְּנִידָא אֶל מְלֵאכְתֵּךְ בְּאוֹפֵן שְׂאֵתָה כְּלִכֶּךְ עֵיף שְׂאִינְךָ מִכִּיר הַנּוֹזֵיד, אֵין סִפְק שֶׁלֹּא תוּכַל לְהִתְעַסֵּק בְּעֵינֵי הַבְּכוּרָה לְשֵׁרַת לֹאֵל יִתְבָּרַךְ וְלַעֲשׂוֹת אֶת הַרְאוּי לְבְכוּר

בְּדַבְרֵיו גִּילָה לָנוּ הַסְּפוּרָנוּ סוּד כְּשִׁלּוֹנָם שֶׁל בְּנֵי אָדָם רַבִּים. לְאַחַר שֶׁנְּכַנְסִים תַּחַת עוֹל טִירַדַּת הַפְּרַנְסָה שְׁנִתְקַלָּל בַּה אָדָם הַרְאוּשׁוֹן וְכָל צֶאֱצֵאָיו, עוֹלָה בְּמַחֲשַׁבְתָּם טְעוֹת נוֹרָאָה. בְּמִקּוֹם לְרֵאוֹת עֵיסוֹק זֶה כְּקִלְלָה הֵם מַחֲשִׁיבִים זְאֵת לְבִרְכָה וּמִשְׁקִיעִים אֶת כָּל מַרְצֵם וְדַעְתָּם בְּרִדְפָה אַחַר הַמִּמּוֹן. מְרֹוב חַפְזוֹנָם וְטִירַדַּתָּם, אֵין הֵם מוֹצֵאִים פְּנָאֵי לַחֲשׂוֹב עַל הַתְּכִלִּית הָאֱמִיתִית שֶׁל הַחַיִּים. וְכֹאֲשֶׁר מִישֵׁהוּ מְנַסֶּה לְעוֹרֵרָם עַל כֶּךְ הֵם מְשִׁיבִים מִיד שְׂאִין לָהֶם בְּרִירָה אַחֲרָת. לְעוֹמַת זְאֵת, בְּמָה שְׁנוֹעַ לְרוּחַנִיּוֹת הֵם נַעֲשִׂים בַּעֲלֵי בְטַחוֹן גְּדוּלִים וְאוֹמְרִים: "הִי יַעֲזוֹרֵי". וְכֶךְ הוֹלְכִים רַבִּים מֵהֵם מַדְחֵי אֵל דַּחֵי עַד שֶׁנַּעֲשִׂים רַשְׁעִים גְּמוּרִים וַיַּחַד עִם זְאֵת נִדְמָה לָהֶם כִּי הֵם עוֹשִׂים אֶת הַיִּשֵּׁר בְּעֵינֵי ה'.

כָּד הִתְתָּה גַם דְּרָכּוֹ שֶׁל עֲשׂו הַרְשַׁע. רַשִׁי מִבָּאָר בְּשֵׁם הַתַּנְחוּמָא: "אִישׁ יוֹדַע צִיד – לְצוֹד וְלְרֵמוֹת אֶת אֲבִיו שֶׁהוּא מְדַקְדֵק בְּמִצְוֹת וְכוּ". וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם – אֵינוֹ בָּקִי בְּכָל אֵלָה אֲלֵא כְּלָבּוֹ כֵּן פִּיו". הַצְּלַחְתּוֹ לְרֵמוֹת אֶת אֲבִיו מְלַמְּדָת אוֹתוֹ שֶׁבּוֹדָאֵי רַמָּאֵי גְּדוּל הִיָּה. שֶׁכֵּן אֲפִילוֹ אָדָם פְּשוֹט מְכִיר אֶת בְּנָיו וְקִי"ו בַּעַל רוּהִ"ק כִּיֶּצַחֵק. וַיְדוּעַ עַל צְדִיקִים שֶׁהִיוּ מְכִירִים עַפ"י חֲכָמוֹת הַפְּרָצוֹף אֶת מַהוֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם הַעוֹמֵד לַפְּנִיָּה. וְאִם בְּכִי"ז הַצְּלִיחַ עֲשׂו בּוֹה, הִרֵי שְׁהִיָּה אוֹמֵן גְּדוּל בְּרֵמָאוֹת.

אַף לֹא רַק אֶת אֲבִיו רִימָה עֲשׂו. בְּרֵאוּשׁ וּבְרֵאוּשׁוֹנָה רִימָה רַשַׁע זֶה אֶת עַצְמוֹ. (וְזוֹהֵי הַנִּקּוּדָה הַנּוֹגַעַת לָנוּ הַלְכָה לְמַעֲשָׂה בְּכָל הָעֵנִין הַזֶּה). חֲשַׁב שְׂאִין כָּל סְתִירָה לְחִיּוֹתוֹ אִישׁ צִיד אִישׁ שְׂדָה, אוֹהֵב הַעוּה"ז וַיַּחַד עִם זְאֵת לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַשִּׁיג עוּה"י עֵי"י כִּיבוֹד אֲבִיו וְכוּ". בְּדַעְתּוֹ הִיָּה לְהִיּוֹת מוֹצֵא חָן בְּעֵינֵי אֱלֻקִּים וְאָדָם. אַךְ הַטְעוֹת הַמְרָה הַזֹּו הִיתָה בְּעוֹכְרֵיו. הוּא נַמְשֵׁךְ אַחֲרָי הַבְּלִי הַעוּה"ז וְהַנְּאוּתֵיו בְּכָל לִיבּוֹ וּנְפָשׁוֹ, וְרַק בְּפִיו הִיָּה מְדַבֵּר דְּבַרֵי צְדָקָה וְאֲמַרֵי יוֹשֵׁר, וְזֶה מִשְׁאַחַז"ל "וַיְדוּעַ צִיד – לְצוֹד וְלְרֵמוֹת אֲבִיו בְּפִיו". אֲבֵל לָבוּ לֹא חֲשַׁב כֵּן.

וְכֵן אַחַז"ל (בִּיר כֶּאֱן) שְׁעִלּוֹ נֹאמֵר (מְשִׁלֵי כִי"ו) "שְׁפַתִים דּוֹלְקִים וְלִבִּי רַע", הֵיִינוּ שֶׁשְׁפַתֵינוּ הִיוּ דּוֹלְקוֹת מִמֶּשׁ. וְכַנְּאֵמֵר (בִּישְׁעֵי כִי"ט) "בְּפִיו וּבְשַׁפְתֵינוּ כְּבַדוּנִי וְלָבוּ רַחֵק מִמֶּנִּי".

וְהוּא גַם מִשְׁאַחַז"ל (בִּיר כֶּאֱן) "הֵרַשְׁעִים הֵם בְּרֵשוֹת לָבוּ, שֵׁנֹאמֵר: "וַיֹּאמֶר עֲשׂו בְּלָבוּ יִקְרָבוּ יְמֵי אֲבֵל אֲבִי וְאֵהֲרַגְהָ אֶת יַעֲקֹב" – כְּלוֹמֵר: שְׁכַלּוֹ לֹא הוֹרָה לוֹ לְרַצּוֹחַ אֲבֵל לָבוּ אֲמַר לוֹ לַעֲשׂוֹת זְאֵת. וְכֵן אֵיִתָּא בְּזוּה"ק דְּמִשּׁוּם כֶּךְ רַאוּשׁוֹ שֶׁל עֲשׂו קְבוּרָה בְּמַעֲרַת הַמְּכַפְלָה, כִּי בְּרֵאוּשׁוֹ הִיָּה בְּמַדְרַגָּה גְּדוּלָה מְאֹד, אַךְ לָבוּ לֹא הִיָּה טוֹב. (עֵיִישׁ עוֹד שֶׁהֲאֵרִיךְ בְּעֵינֵן).

(2)

(ב) שכון בארץ אשר אומר אליך. ואח"כ אמר מיד גור בארץ הזאת, וא"כ מהו זה שאמר אשר אומר אליך, משמע לאחר זמן אומר אליך כאילו ארץ תשכון, ומיד ותיכף אמר לו איזה ארץ הוא, והוא דבר תמוה בפסוק, והקורב בעיני לומר בזה שמנע ממנו הליכת חו"ל לפי ששם אין מקום לגילוי השכינה, וא"כ לא יוכל לאמר אליו שם בנבואה איזו דבר לפי צורך השעה, לפיכך שכון בארץ אשר שם גלוי שכינתי, ושם אומר אליך בעת אשר ארצה לאמר לך איזו דבר נבואה. ובוה מיושב מ"ש מתחלה שכון בארץ, ואח"כ אמר גור בארץ, כי שכון משמע יותר דירת קבע מן גור שהוא לשון גרות, לפי שמצד קניית השלימות הרוחנית בארץ הזאת תשכון בה כתושב, אבל מצד קניית הברכות הגופניות תהיה בו כגור, זה"ש גור בארץ הזאת וגו', כי כל מה שנאמר אחריו מדבר בליעודי הגופנית, וזה"ש גר ותושב אנכי עמלק גר מצד ותושב מצד.

(7)
f>
7'

ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה את יהודית בת בארי החתי ואת בשמת בת אילן החתי (כו, לד).

וברש"י: "בן ארבעים שנה - עשו היה נמשל לחזיר שנאמר יכרסמנה חזיר מיער, החזיר הזה כשהוא שוכב מושט טלפיו לומר ראו שאני טהור, כך אלו גוזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים, כל ארבעים שנה היה עשו צד נשים מתחת יד בעליהן ומענה אותן, כשהיה בן ארבעים אמר אבא בן מ' שנה נשא אשה אף אני כן".

(8)
חזיר
שוכב
טלפיו
לומר

חז"ל (פרקי דר"א סוף פל"ג) אומרים שראשו של עשו קבור במערת המכפלה. החסבר הוא שהראש של עשו היה כמו של האבות הקדושים. בהבנה ובהכרה, עשו לא היה פחות מהאבות הקדושים, אלא שאצלם ההבנה וההכרה נכנסו לתוך הגוף ונתקדש כל גופם עם כל איבריהם. אבל אצל עשו, ההשגות הגבוהות של הראש נשארו בראש ולא נכנסו לגוף. זה יותר גרוע ממי שאין לו את הידיעה כלל, כי בזה כחות הגוף מתמרדים נגד ידיעת הראש.

וזהו עיקר העבודה, להכניס את הקדושה לתוך הגוף. לכן תפילין צריכין גוף נקי, מפני שהמקובלים אומרים שתפילין זה "מוחין", שזה קדושה, וכשארם מניח תפילין שורה עליו קדושה, וכשיש קדושה צריך גוף נקי כדי שתכנס הקדושה לתוך הגוף.

המקובלים מעמידים כל דבר ברוחניות לפי שיעור הקומה של האדם, והם ממשילים את משה רבינו לקשר של תפילין של ראש כי שם הוא המקום שהמוח מתחבר אל חוט השדרה. שבו מרכז העצבים, ודרך שם עובר כל דבר מהראש אל תוך הגוף. וזהו הנקודה של משה רבינו, שידע להוריד כל דבר מהראש אל הגוף.

וזה מה שחז"ל אומרים (ילקוט דברים כו, תתקסו) "לא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם ואיזה זה בלעם בן בעור". בלעם היה שוה למשה בראשו, אבל הוא לא הוריד את הידיעה לתוך הגוף. יש קו שלם של דמיון בין עשו לבלעם, שהיתה להם ידיעה בראש, אלא שזה לא נכנס לגוף, וכחות הגוף מתמרדים נגד ידיעת הראש.

על זה נבנית כל התרבות הגויית האינטלקטואלית, שהראש גדול והידיעות גדולות, אבל זה לא מחייב את האדם. כל פילוסוף יכול לכתוב על אתיקה, אבל זה לא מחייב אותו למעשה, אלא זה "מחקר" על אתיקה. מסופר על פילוסוף גדול שנכשל בדברים מתועבים, והוא הסביר שאין זה סתירה לכל מה שהוא כותב, כי המחקר שלו לחוד והחיים שלו לחוד, ואין כל קשר ביניהם. כך עשו, היתה לו ידיעה והכרה בראש, אך זה לא השפיע על גופו.

אלא שסוף סוף גם עשו צריך להרגיש איזושהי רוממות בחיים שלו, ולכן הוא שמר מסורת: אביו התחתן בן ארבעים שנה לכן גם הוא מתחתן בן ארבעים שנה. ואף שאצל יצחק כשנשא אשה בגיל ארבעים הוא היה כבר קדוש עליון, ועשו כל הארבעים שנה היה צד נשים מתחת יד בעליהן. עשו רק חיקה את המעשה החיצוני אבל לא היה בזה שום תוכן רוחני. זהו החזיר הפושט טלפיו, לומר שהטלפיים מעידות - אני שומר מסורת - הטלפים כשרות וטראו שאני כשר, אבל סוף סוף זה חזיר.

31

ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה וגו' (כו, כז)

9
כ"ז

במדרש, הובא ברשיי, אין לך דבר שריחו קשה מן השטף הזה של עוים ואת אמרת וירח את ריח בגדיו ויברכהו, אלא בשעה שנכנס יעקב אבינו אצל אביו נכנסה עמו גן עדן, הדא הוא דאיל ריח בני כריח שדה, ובגמ' סנהדרין (לו א) וירח את ריח בגדיו, אל תקרי בגדיו אלא בגדיו, וכע"ז הוא במדרש כאן.

מפדר"א, שרבקה אמרה ליעקב שבלילה הזה עתידין בניך להגאל מן השעבוד, והלך ועשה שני גדיי עוים, אחד לפסח וכו', א"כ יעקב שעשה את הפסח, עשהו בכל כוונתו ומחשבתו הטהורה על שם פסח העתיד להעשות על ידי בניו ביציאתם משעבוד מצרים, ולכן הועילה כוונתו הזכה והקדושה שהמשיך והושפע על פסחו ג"כ את כל הטעם והריח של גן עדן ממש, כמו שהיה על פסח מצרים שלעתיד שנעשה ע"י בניו.

והנה הטעם מה שגזר הקב"ה על הרוחות שיביאו את ריח גן עדן על הפסח שנעשה

במצרים, היה בסיבת אלה שלא רצו למול ולעשות הפסח, כדי שיהיו מוכרחים בעל כורחם למול ולעבור הפסח, ומוזה נדע חיבתם של אלה הבוגדים, שבגדו בברית המילה ומיאנו לקיים מצוות השי"ת ע"י משה, שגם הם היו כ"כ חביבים לפני הקב"ה, עד שהכריחם ע"י ריח ג"ע שעל הפסח לקיים המצוות.

וכשנכנס יעקב אצל יצחק עם הפסח, והריח יצחק את ריח ג"ע שעליו, הרגיש ג"כ את מקור ושושן אותו הרית, שהוא ע"י שהושפע עליו מפסח שלעתיד, שיעשה בלילה הזה במצרים, וגם את הסיבה הגורם לזה הרית, שיהיה בסיבת הבוגדים שימאנו למול ולקיים את מצות ה', ושגם הם חביבים ואהובים לפני הקב"ה, שבגללם יסוב הקב"ה ויביא עליו ריחות ג"ע, וזהו וירח את ריח בגדיו — שהיה משטף עוים שריחו רע, שמרמו על הרשעים

והרעים — אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, ומוזה ראה והכיר אף את מעלתם וחיבתם, וכמו שהביא המדרש כאן על דרשה זו, המעשה של יוסי משיחא ויקום איש צרורות, שהיו ג"כ מתחילה בוגדים ועבריינים, ולבסוף קידשו שם שמים, עיי"ש.

וכמו שנטל או הקב"ה, בשעת עשיית הפסח, את כל אחד ואחד מישראל ונשקו וברכו, וכנזכר לעיל במדרש, כן עשה יצחק אבינו עכשיו עם בנו האהוב.

נמצא שבאמת שתי הדרשות שאמרו חז"ל, היינו שנכנס עמו ריח ג"ע, וגם שהריח את ריח בוגדיו, מתאימות ועולות ליסוד ומקור אחד, שהריח יצחק ריח ג"ע שעל הפסח, ומוזה ידע חביבות בוגדיו, שגם הם יקרים ואהובים לפני הקב"ה, עד שיוכלו להתעלות לקדש שם שמים וכמובא במדרש (*).

ולכאורה שתי הדרשות, הדרש שהריח ריח ג"ע שנכנסה עמו, והדרש שהריח את ריח בוגדיו, הנה דרשות נפרדות ורחוקות זו מזו, וגם מה ענין של ריח גן עדן שבא עכשיו לכאן.

בפרקי דר' אליעזר (פ' לב) איתא: הגיע ליל הפסח וקרא יצחק לעשו בנו הגדול, וא"ל בני, זה הלילה כל העולם כולו אומרים בו הלל, ואוצרות טללים נפתחים בזה הלילה, עשה לי מטעמים עד שאני בעודי אברכך כו', אמרה רבקה ליעקב, בני, הלילה הזה אוצרות טללים נפתחים בו, העליונים אומרים שירה, הלילה הזה עתידים בניך להגאל מיד שעבוד, הלילה הזה עתידים לומר שירה, עשה מטעמים לאביך עד שהוא בעודו יברכך כו', הלך והביא שני גדיי עוים, וכי שני גדיי עוים היה מאכלו של יצחק, והלא די לו באחד כו', אלא אחד כנגד הפסח ואחד לעשות לו מטעמים לאכול, דתנינן הפסח אינו נאכל אלא על השוכב, ע"כ.

מבואר מכאן, שרבקה הודיעה ליעקב, כי בלילה הזה יגאלו בניו מן השעבוד ויאמרו שירה, והלך יעקב ועשה הפסח כמו שיעשוהו בניו כשיגאלו מהשעבוד, ועשהו כחוקת הפסח הנאכל על השוכב.

ובמדרש רבה פ' בא פ"ט איתא: רבותינו אמרו, לא בקשו ישראל למול במצרים, אלא כולם בטלו המילה, חוץ משבטו של לוי כו',

מה עשה הקב"ה קרא למשה וא"ל לך מהול אותם כו', והרבה מהם לא היו מקבלים עליהם למול, אמר הקב"ה שיעשו את הפסח, וכיון שעשה משה את הפסח, גזר הקב"ה על ארבע רוחות העולם ונושבות בנו עדן, ומן הרוחות שבגן עדן הלכו ונדבקו באותו הפסח, שנא עורי צפון ובראי תימן, והיה ריחו הולך מהלך עורי ארבעים יום, נתכנסו כל ישראל אצל משה, אמרו לו בבקשה ממך תאכילנו מפסחך, מפני שהיו עייפים מן הרית, היה אומר הקב"ה אם אין אתם נימולים אין אתם אוכלים כו', מיד נתנו עצמן ומלו, ונתערב דם הפסח בדם המילה, והקב"ה עובר ונוטל כל אחד ואחד ונושקו ומברכו, ע"כ.

מבואר, שכשעשו ישראל את הפסח במצרים, היה על הפסח ריח גן עדן, וכפי המובא לעיל